

Věc: Povolení k obchodování s cennými papíry při změně právní formy obchodníka s cennými papíry

1. Otázka přechodu povolení Komise pro cenné papíry při přeměně právní formy obchodníka s cennými papíry

Při přeměně obchodní společnosti na jinou právní formu zaniká podle ustanovení § 69 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen "obchodní zákoník"), dosavadní společnost bez likvidace a vzniká nový právní subjekt. Není tedy zachována kontinuita právnické osoby – v případě nově vzniklé společnosti se jedná o právnickou osobu odlišnou od společnosti původní. Zrušená společnost a nová společnost nemohou existovat vedle sebe, obchodní zákoník proto ukládá rejstříkovému soudu provést výmaz zrušené společnosti a zapsat vznik nové společnosti k témuž dni, pokud oba zápisy povolí.

Na novou společnost sice přechází veškerý majetek a závazky zrušené společnosti, obchodní zákoník však nestanoví, že by na ni přecházelo též její podnikatelské oprávnění, neboť veřejnoprávní povolení netvoří součást obchodního jmění (§ 69 odst. 2 poslední věta obchodního zákoníku). Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o oprávnění k výkonu činnosti, které státní orgán udělil konkrétní osobě při splnění určitých zákonem požadovaných podmínek (je tedy na ní vázáno), musel by možnost přechodu oprávnění na právního nástupce připustit přímo zákon. Z principu kontinuity v podnikání vychází např. § 14 odst. 1 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) ve znění pozdějších předpisů, podle kterého může právní nástupce zaniklé společnosti provozovat živnost po dobu nezbytně nutnou k získání vlastního živnostenského oprávnění. Obchodování s cennými papíry ovšem živností není (§ 3 odst. 3 písm. a) citovaného zákona), proto se na přeměnu právní formy obchodníka s cennými papíry tato úprava nepoužije. Při absenci podobného ustanovení v zákoně č. 591/1992 Sb., o cenných papírech ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o cenných papírech"), by naopak právní nástupce obchodníka s cennými papíry, který by po dobu nezbytně nutnou k získání vlastního oprávnění obchodoval s cennými papíry, podnikal bez příslušného povolení Komise pro cenné papíry, a tedy v rozporu se zákonem se všemi důsledky z toho plynoucími.

Zákon o cenných papírech v § 46 odst. 1 výslovně vylučuje možnost převodu uděleného povolení na jinou osobu (převod na základě smlouvy). Otázku přechodu povolení uvedené ustanovení výslovně neřeší, podobný zákaz však vyplyne ze smyslu veřejnoprávního povolení, které Komise pro cenné papíry udělila konkrétní osobě po prokázání náročných předpokladů pro jeho udělení (personální požadavky, pravidla vnitřního provozu atd.). Přechod povolení na nástupnický subjekt bez možnosti zkoumat, do jaké míry tato osoba splňuje dané předpoklady, by byl v rozporu s účelem právní úpravy obchodování s cennými papíry, který spočívá především v ochraně kapitálového trhu a jeho účastníků. Při přeměně právní formy obchodníka s cennými papíry vzniká nová právnická osoba. Přestože na nový subjekt ex lege přechází veškerý majetek a závazky, nestanoví zákon o cenných papírech, že by tento subjekt vstupoval též do veřejnoprávního povolení původního obchodníka s cennými papíry. Vzhledem k tomu, že nově vzniklá obchodní společnost může mít např. jiná pravidla vnitřní kontroly nebo jiné členy orgánů, je nutné v zájmu právní jistoty a důsledné ochrany ostatních subjektů kapitálového trhu trvat na tom, aby tato nová obchodní společnost získala vlastní povolení Komise pro cenné papíry k obchodování s cennými papíry.

Lze shrnout, že vzhledem k zániku původní právnické osoby při přeměně právní formy obchodníka s cennými papíry zaniká v souladu s dosavadní koncepcí obchodního zákoníku rovněž povolení podle § 45 odst. 1 zákona o cenných papírech.

Je však třeba doplnit, že popsaná právní úprava dozná s největší pravděpodobností zásadních změn v novele obchodního zákoníku, která se v době vzniku tohoto stanoviska nachází v pokročilé fázi legislativního procesu a s jejíž účinností se počítá od 1. ledna 2001. Nově vkládané ustanovení § 69d odst. 1 obchodního zákoníku zakotví rovněž v českém právu princip kontinuity právnické osoby při přeměně její právní formy. Vstoupí-li proto novela obchodního zákoníku v navrženém znění v účinnost, nebude mít po 1. lednu 2001 změna právní formy obchodníka s cennými papíry vliv na platnost povolení k obchodování s cennými papíry podle § 45 odst. 1 zákona o cenných papírech.

2. Osoby oprávněné podat žádost o povolení k obchodování s cennými papíry (aktuální do účinnosti novely obchodního zákoníku)

Skutečnost, že český právní řád v platném znění dosud neupravuje (na rozdíl od mnohých úprav zahraničních) kontinuitu právnické osoby při přeměně její právní formy, vyvolává mnohá aplikační úskalí. Nabízí se např. otázka, jakým způsobem zajistit, aby mohl obchodník s cennými papíry, který změnil svou právní formu, nadále poskytovat služby svým zákazníkům (obdobně jako v případě pokračování v živnosti) na základě povolení Komise pro cenné papíry k této činnosti.

Řešení lze analogicky hledat v situaci, kdy o povolení k obchodování s cennými papíry žádají zakladatelé právnické osoby, která dosud nevznikla, což zákon o cenných papírech nevyklučuje. Před zápisem založené společnosti do obchodního rejstříku musí budoucí podnikatelský subjekt rejstříkovému soudu prokázat veřejnoprávní oprávnění k výkonu činnosti uvedené v předmětu jeho podnikání (např. obchodování s cennými papíry). Komise pro cenné papíry může v takovém případě při splnění zákonem stanovených podmínek vydat povolení, které zní nikoliv na zakladatele právnické osoby, ale na obchodní jméno založené obchodní společnosti, a to s účinností ke dni jejího vzniku, tj. ke dni jejího zápisu do obchodního rejstříku. S ohledem na určitá specifika žádosti o povolení podané zakladateli dosud nezapsané obchodní společnosti se jeví jako nezbytné fakticky modifikovat některé povinné náležitosti žádosti podle § 45 odst. 3 zákona o cenných papírech. Z povahy věci se taková žádost bude muset v souladu s § 88 zákona o cenných papírech obejít např. bez identifikačního čísla, které přidělí teprve rejstříkový soud, nebo bez výše čistého obchodního jmění, neboť osobu, pro kterou se žádá o povolení k obchodování s cennými papíry, dosud nelze považovat za podnikatele.

Z výše uvedeného vyplývá, že obchodník s cennými papíry s právní formou společnosti s ručením omezeným, který se bude transformovat na akciovou společnost (rozhodnutí valné hromady podle § 69a obchodního zákoníku), může podat žádost o povolení k obchodování s cennými papíry pro nástupnickou společnost. V žádosti uvede všechny skutečnosti a předloží veškeré dokumenty vyjmenované v ustanovení § 45 odst. 3 zákona o cenných papírech, s výjimkou identifikačního čísla, které mu přidělí rejstříkový soud při zápisu vzniku akciové společnosti. Údaj o výši čistého obchodního jmění však žadatel bude moci uvést, neboť jmění společnosti s ručením omezeným přechází v plném rozsahu na nástupnickou akciovou společnost.

Prokáže-li obchodník s cennými papíry v právní formě společnosti s ručením omezeným, který rozhodl o přeměně na akciovou společnost, splnění zákonných podmínek pro udělení povolení k obchodování s cennými papíry jeho právnímu nástupci, udělí Komise pro cenné papíry nástupnické akciové společnosti povolení podle § 45 odst. 1 zákona o cenných papírech k okamžiku jejího vzniku, tj. ke dni jejího zápisu do obchodního rejstříku.